

Pilotplan 'Scheidingspunt' en 'Financiële preventie'

Leeswijzer

Dit pilotplan bestaat uit twee onderdelen. Eén onderdeel richt zich op scheidingen¹. Het andere onderdeel richt zich op financiële ondersteuning bij schulden en / of (stille) armoede. In dit pilotplan is een combinatie gemaakt van beide thema's, omdat we onderlinge verbanden zien. Zo hebben scheidingen (bijna) altijd invloed op de financiële situatie en kunnen scheidingen financiële risico's met zich meebrengen. Vanwege deze raakvlakken in doelgroep, verwachten we dat de combinatie de aanpak effectiever maakt.

Dit pilotplan is gebaseerd op zowel theoretische kennis als ervaringen uit de praktijk over het voorkomen van nadelige gevolgen van scheidingen en van financiële preventie en gaat over de richting en kaders op hoofdlijnen voor de pilot. Na vaststelling van deze kaders door het college wordt de pilot verder uitgewerkt en geïmplementeerd. We vinden het belangrijk hierbij belanghebbenden en partijen uit het veld te (blijven) betrekken zodat we aansluiten bij de behoefte in onze gemeente.

Aanleiding en situatieschets

Scheidingen

In de Integrale Beleidsnota Sociaal Domein is de opgave rondom scheidingen als volgt omschreven: Echtscheidingen komen steeds vaker voor². In ongeveer 20% van de gevallen leidt een echtscheiding tot een zogenoemde vechtscheiding. Bij een vechtscheiding ontstaan conflicten bij het verdelen van de gezamenlijke boedel en/of het regelen van de zorg, opvoeding van en omgang met hun kinderen. Dit kan ervoor zorgen dat partners en/of kinderen hier kortdurend of langdurig problemen van ondervinden. Jeugdigen hebben moeite om mee te komen op school, ervaren emotionele stress, vertonen meer problematisch gedrag en krijgen vaker problemen in toekomstige relaties. Ook partners zelf kunnen ernstige schade (emotioneel, psychologisch en/of financieel) ondervinden van een vechtscheiding. Ook kan het in het gezin zelf niet meer stabiel of veilig zijn, waardoor begeleiding, zorg en opvang voor gezinsleden noodzakelijk is. Deze opgave komt ook terug in het coalitieakkoord 2018-2022.

Onze gemeentelijke consultants en partners in het voorliggend veld signaleren dat ouders / partners vaak niet weten wat ze moeten doen als ze willen scheiden. Kennis ontbreekt van zowel praktische en juridische zaken als ook van de emotionele impact. Ook zien professionals dat er niet altijd genoeg aandacht is voor de betrokken kinderen in het proces. Dit kan zoals gezegd zorgen voor schadelijk effecten bij de kinderen op korte en/of lange termijn, waardoor bijvoorbeeld jeugdhulpnodig is³.

Naast de specifieke gevolgen voor de kinderen door gedrag en onmacht van ouders en overige betrokken, zijn er ook nog andere effecten van een scheiding, denk hierbij aan kwesties als huisvesting en de financiële situatie. In dit pilotplan willen we graag een verbinding maken van ondersteuning bij scheidingen en brede financiële ondersteuning (bij schulden).

Financiële preventie

De aanpak van schulden en de inzet op preventie staat opgenomen in het coalitieakkoord als prioriteit. In de Integrale Beleidsnota Sociaal Domein is een aantal ambities opgenomen als het gaat om de aanpak van schulden in Twenterand. Momenteel wordt gewerkt aan een vernieuwde aanpak op schuldenproblematiek. De inzet van de financieel preventiemedewerker past ons inziens goed binnen deze schuldenaanpak.

¹ Definitie scheiding: beëindiging van een relatie tussen twee samenlevende partners. Die relatie kan een huwelijk, geregistreerd partnerschap of samenwonen zijn. (VNG (2016), Uit elkaar maar voor elkaar: maatschappelijke kosten en baten analyse van vechtscheidingen).

² Op 1 januari 2019 waren in de gemeente Twenterand 1.672 inwoners gescheiden. In de periode 2005-2019 is het aantal gescheiden inwoners gestegen met 87,4% gestegen (CBS Statline 2019).

³ Gemiddelde kosten voor deze trajecten in 2018 waren ruim € 6.000,-. In 2018 zijn deze trajecten 6 keer ingezet via de jeugdhulpconsultanten in Twenterand. Naast deze trajecten zijn er ook nog verschillende ambulante trajecten die ingezet worden bij deze problematiek.

In Twenterand hebben 37% van de huishoudens een laag inkomen⁴. De kans op financiële krapte en schulden is bij deze huishoudens groter. In veel gevallen is daarnaast ook sprake van andere problematiek. Om deze inwoners beter en sneller te kunnen helpen willen we als gemeente Twenterand iets extra's doen.

Zoals al eerder benoemd is de financiële ondersteuning in Twenterand op orde. Er is een groot aantal miniregelingen waar onze inwoners gebruik van kunnen maken. Denk hierbij aan het schoolpakket, Jeugdsport- en -cultuurfonds en de meedoenregeling. Daarnaast zijn er diverse vrijwilligersorganisatie werkzaam in onze gemeente die zich richten op het ondersteunen van onze inwoners in situaties van schulden en / of armoede. Echter zijn wij van mening dat het gebruik en de onderlinge verbinding nog beter kan. We willen versnippering tegengaan en initiatieven nog meer met elkaar gaan verbinden. Signalen vanuit partners en onze gemeentelijke consulenten geven aan dat er nog veel inwoners geen gebruik maken van de beschikbare regelingen. Dit kan zijn door onbekendheid, ingewikkeldheid of schaamte. Dit is een ongewenste situatie en hierin willen we als gemeente extra ondersteuning bieden. Door extra inzet willen we de weg naar de beschikbare ondersteuning vereenvoudigen en overzichtelijker maken. De doelgroep kan nog beter bereikt worden en we zien mogelijkheden in de onderlinge verbindingen tussen de verschillende vormen van ondersteuning, zowel door professionals als door vrijwilligers.

Doelstelling

Scheidingen

We willen schadelijke effecten van scheidingen beperken. Het belang van het kind staat hierbij centraal. Ter voorkoming van complexe (v)echtscheidingen zetten we in op het vroegtijdig toerusten, faciliteren en waar nodig begeleiden van ouders/partners en kinderen rondom een scheiding.

Financiële preventie

We willen inwoners extra begeleiding bieden gericht op financiële ondersteuning. Van belang is om de weg naar deze ondersteuning te vereenvoudigen en overzichtelijker te maken. Ook zien we dat het gebruik van de verschillende voorzieningen nog niet optimaal is. We willen nieuwe doelgroepen bereiken en door snelle signalering en de juiste ondersteuning langdurige armoede tegengaan. De vele verschillende vormen van financiële ondersteuning van organisaties en vrijwilligers willen we meer aan elkaar koppelen. We willen de versnippering tegengaan en initiatieven meer aan elkaar verbinden en stimuleren zodat er nieuwe initiatieven ontstaan.

Wat gaan we doen?

Scheidingen: scheidingspunt

Het scheidingspunt biedt preventief, makkelijk vindbaar en onafhankelijk informatie en advies aan inwoners die gaan scheiden. De deskundige zet het belang van het kind centraal door ervoor te zorgen dat de stem van het kind goed hoorbaar en zichtbaar is. Ook worden de risico's op schade voor kinderen en huiselijk geweld ingeschat. Familie, vrienden of anderen uit het sociale netwerk (bv ook kerken en verenigingen) van iemand die gaat scheiden/is gescheiden kunnen ook bij het scheidingspunt voor informatie en advies terecht. Hetzelfde geldt voor professionals (hulpverleners, scholen, kinderdagverblijven, etc.). De scheidingsdeskundige kan het vertrouwen van de inwoners winnen, biedt zelf begeleiding en indien nodig wordt doorverwezen naar hulpverlening. Samenwerkingspartners in de keten rondom scheiding worden aan elkaar verbonden. De scheidingsdeskundige heeft niet de rol van mediator. Tot slot verwachten we van de scheidingsdeskundige dat die een goed beeld heeft van wat er speelt rondom scheidingen in onze gemeente en deze zorgt er (samen met maatschappelijke organisaties) voor dat het aanbod voldoet aan de behoefte.

Kortom: met de dienstverlening vanuit het scheidingspunt willen we de drempel tot informatie en begeleiden bij scheiden verlagen. Hiermee willen we een scheiding voor alle betrokkenen soepeler laten verlopen. Zo hopen we op minder schade, in welke vorm dan ook, bij betrokkenen.

⁴ GGD Twente (2017), Twentse Gezondheidsverkenning, Gezondheid op de rails.

Financiële preventie: financieel preventiemedewerker

Een financieel preventiemedewerker / armoedepreventiecoach die weet welke regelingen er bestaan in onze gemeente en die weet welke mensen hier gebruik van kunnen en / of mogen maken. Deze persoon gaat op pad om inwoners en professionals te informeren over de mogelijkheden die er allemaal zijn en maakt het onze inwoners makkelijker om gebruik te maken van de beschikbaar regelingen. Deze persoon is het aanspreekpunt op het gebied van financiële ondersteuning. Deze medewerker verwijst door waar nodig en weet welke netwerkpartners waar ingezet kunnen worden en zoekt samenwerking en nieuwe verbindingen met maatschappelijke organisaties, bedrijven, verenigingen en scholen

In dit pilotplan wordt verwezen naar een duidelijke verbinding tussen scheidingen en financiële problemen. Het percentage huishoudens in Twenterand met een laag inkomen ligt hoger dan gemiddeld in Twente waardoor de kans op financiële krapte en schulden door een scheiding ook groter is. Signalen vanuit de netwerkpartners bevestigen deze gedachte. De pilot richt zich naast genoemde inhoud dan ook sterk op het verbinden van deze twee onderdelen aan elkaar. Uiteraard is er niet altijd sprake van een causaal verband en verschilt dit per situatie.

Resultaat: wat is er in de periode tot en met december 2020 gerealiseerd?

We verwachten inhoudelijk, maatschappelijk en (op de lange termijn) financiële winst te behalen. Deze opbrengsten zijn niet altijd even makkelijk zichtbaar (te maken). Naast meetbare resultaten (zie hieronder) zijn de kwalitatieve resultaten⁵ minstens zo belangrijk. Tijdens de pilotperiode onderzoeken we hoe we deze in beeld kunnen brengen, maar we doen dit in ieder geval samen met gebruikers van het scheidingspunt en de financieel preventiemedewerker.

Meetbare resultaten scheidingspunt:

- Overzicht van informatie over scheidingen (zowel digitaal als fysiek stappenplan)
- Gebruik van informatie en advies (door ouders / partners, sociaal netwerk, professionals)
- De scheidingsdeskundige leidt toe naar passende ondersteuning indien nodig

Bij het bieden van ondersteuning:

- Een aanspreekpunt
- Lokale nieuwe verbindingen
- Coördinatie van initiatieven
- Overzicht van aanbod creëren
- Signalering
- Verbeterde toeleiding en doorverwijzing
- Voorkomen van armoedeval
- Organiseren netwerkbijeenkomsten

Tijdens de pilotperiode worden de volgende indicatoren gemonitord:

- Bezoekers digitaal scheidingspunt
- Naast 'tellen' ook 'vertellen'
 - o Signalen partners voorliggend veld en gemeentelijke consulenten
 - o Tevredenheid dienstverlening door gebruikers
- Aantal hulpvragen en welke doorverwijzing
- Aantal aanvragen minimaregelingen → is er een sprake van een stijging
- Aantal netwerkbijeenkomsten gericht op financiële ondersteuning → aantal bezoekers

Randvoorwaarden / kaders**Transformatie sociaal domein: experimenteren in het voorliggend veld**

De kern van transformatie in het sociaal domein is om samen te komen tot nieuwe oplossingen, nieuwe vormen van samenwerking en ondersteuningsvormen, met als doel het nog beter, efficiënter en doelmatiger ondersteunen van de inwoners die dit nodig hebben. Binnen de transformatie is ook juist

⁵ Voorbeelden hiervan zijn: Ouderen nemen behoeften kinderen mee in beslissingen rondom scheiding, kinderen weten waar en bij wie ze terecht kunnen met vragen of problemen rondom scheidingen, ex-partners kunnen samen verder als ouders – conflicten tussen ouders duurzaam verminderen.

ruimte om te experimenteren. Deze pilot is daar uitermate geschikt voor. We kunnen vooraf niet met 100% zekerheid zeggen dat dit een geslaagde pilot gaat zijn. Wel schatten wij in op basis van de ervaringen uit de praktijk en de huidige cijfers dat er zeker kansen voor verbetering liggen! We kiezen voor een looptijd van anderhalf jaar omdat nieuwe functies als deze de tijd moeten hebben om voldoende bekend en gebruikt te worden. Uit ervaring met andere pilots weten we dat dit een groeiproces is.

Met de transformatie van het voorliggend veld richten we het vrij toegankelijke ondersteuningsaanbod per kern zo in, dat inwoners zo dichtbij mogelijk in voldoende mate lichte ondersteuning kunnen ontvangen op alle leefgebieden. We verwachten dat deze pilot in het voorliggend veld hier aan bij kan dragen.

Interactief

In het voortraject richting het opstellen van dit plan is informatie opgehaald via meerdere kanalen. De werkgroep 'verstoorde huiselijke relaties' bestaat uit vertegenwoordigers van Avedan maatschappelijk werk, Stichting ZorgSaam Twenterand en GGD jeugdgezondheidszorg. Deze werkgroep heeft in opdracht van de gemeente (Ontwikkelprogramma Transformatie) een plan van aanpak ontwikkelt met een inventarisatie van het huidige aanbod, de behoefte/aanbevelingen over hoe we de schadelijke effecten van scheidingen kunnen beperken (zie bijlage). Hiervoor is ook bij ervaringsdeskundige jongeren en ouders / partners ervaringen en tips opgehaald. De aanbevelingen zijn verwerkt in dit pilotplan en/of worden meegenomen in de implementatie. Er is ook gesproken met de Adviesraad Sociaal Domein, het platform Scheiding en Omgang Twente, scheidingspunt Zoetermeer, diverse vertegenwoordigers uit de gemeente (kerken, verenigingsondersteuners, BOOT, consultants, procesmanagers). Verder is informatie gebruikt vanuit de landelijke aanpak "Scheiden zonder Schade". Tevens hebben werkbezoeken plaatsgevonden naar de gemeente Oldenzaal en Dinkelland-Tubbergen waar een dergelijk financieel preventiewerker / armoedepreventie-coach succesvol blijkt.

Deskundigheid

Zowel voor de functie gericht op scheidingen als de functie voor financiële preventie wordt om specifieke deskundigheid gevraagd om de kwaliteit te waarborgen. De persoon moet een netwerker en verbinder zijn en vooral werkzaam zijn in het veld, tussen de inwoners en partners. Moet zich kennis snel eigen maken en moet uit de voeten kunnen met de juridische regels, maar ook het lef hebben om hierbij de grens op te zoeken. Daarnaast is het maken van nieuwe verbindingen met bijvoorbeeld mediators en advocaten van groot belang.

Positionering ten opzichte van bestaand aanbod

In de gemeente Twenterand kunnen inwoners bij vragen op het gebied van wonen, zorg en welzijn terecht bij de Zorginformatiepunten. Het scheidingspunt is een centrale plek (digitaal en in de vorm van een aanspreekpunt, niet zozeer fysiek) waar mensen rechtstreeks informatie, advies of begeleiding rondom scheidingen kunnen krijgen. De scheidingsdeskundige en financieel preventiewerker onderscheiden zich ten opzichte van het bestaande hulpverleningsaanbod door hun specifieke kennis: scheidingsdeskundige door de combinatie van kennis op sociaal en juridisch gebied en financieel preventiewerker op financieel gebied. Ze hebben beiden ook een belangrijke makelaarsfunctie, wat inhoudt dat ze inwoners juist vaker en eerder kunnen toeleiden naar bestaand hulpverleningsaanbod. De rollen van huidige professionals zoals maatschappelijk werk, LOES-loket en jeugdhulpconsultanten blijven daarmee hetzelfde. De scheidingsdeskundige en de financieel preventiemedewerker komen niet in dienst van de gemeente, omdat we het belangrijk vinden dat deze onafhankelijk inwoners moeten kunnen adviseren en begeleiden. Bovendien is het niet gebruikelijk in Twenterand om uitvoerende functies bij de gemeente in dienst te nemen.

Armoede- en schuldenaanpak

Het kabinet heeft voor de jaren 2018, 2019 en 2020 extra middelen beschikbaar gesteld ter versterking van het gemeentelijk armoede- en schuldenbeleid. De middelen voor 2019 en 2020 zijn in dit voorstel meegenomen. Het geld is met name bedoeld voor het voorkomen van schulden en de bestrijding van armoede, in het bijzonder onder kinderen. Gemeenten kunnen een impuls geven aan de verbetering van de toegang, de effectiviteit van de gemeentelijke schuldhulpverlening en de versterking van de lokale regie van het armoedebelid. De inzet van een financieel preventie medewerker past hier ons inziens perfect onder.

Financiële kadersVerwachte kosten pilotperiode 2019 - 2020

2 medewerkers a 20 u/wk	€ 120.000,-
Uitvoeringsbudget	€ 41.604,-

Totale kosten 2019 en 2020: **€ 161.604**

Dekking kosten pilotperiode 2019 – 2020

Armoede- en schuldenbeleid:	€ 74.604,- (€ 37.302,- in 2019 en € 37.302 in 2020)
Scheidingsloket:	€ 87.000,- (€ 37.000,- in 2019 en € 50.000,- voor 2020 in kadernota aangevraagd)

Totaal beschikbaar in 2019 en 2020: **€ 161.604**

Omdat wij een grote verbinding zien tussen deze twee onderdelen zetten wij de middelen graag breed in. We verdelen de middelen over beide onderdelen, zodat we optimaal vraaggericht kunnen werken.

Planning

Vorbereiden uitvoering pilot (o.a. werk- en financiële afspraken met uitvoerende organisatie)	Juli - september 2019
Start uitvoering (pilot)	November 2019
Tussenevaluatie	Juni 2020 (i.v.m. begroting 2021)
Eindevaluatie	December 2020